

már nem bírói, hanem közigazgatási és társadalmi probléma: a bizonyíték hiányában felmentett gyilkosok visszamennek falujukba. Ott a régi életmódjukat folytatják, hiszen, a vérség, a kultúra, a nevelés, a gondolkozás közösségével kapcsolódó falusi társadalom lélekben velük tart. Feltéve, hogy a hosszú meghurcoltatás, az izgalom s főleg a perköltség réme — Nagy-rév községet anyagilag tönkre tette az, hogy a gazdaosztály vagyonának jelentékeny része a védelemre elúszott — vissza is tartja a gyilkosokat újabb mérgezésektől, a lelkek mérgezése nem szűnik meg s az erkölcsi légkör marad a régi, vagy talán még rosszabb lesz, mint valaha volt. Itt ismét Madách szavaira kell gondolnunk, amidőn végezetül hangsúlyozzuk a társadalom, a nemzet felelősségét:

Ki mondja itt meg, melyik bűnösebb,
Avagy csupán a társaság talán? —
Hol ez rohadt —, búján tenyész a bűn.

Szombatfalvy György.

FOLYÓIRATSZEMLE.

Magyar Nyelv. Bpest: 1931. 1—2. füzet. — Tartalmából kiemeljük: GOMBOCZ ZOLTÁN: Nyelvhelyesség és nyelvtudomány. Minden nyelvhelyességi elmélet valamilyen normát állít föl (irodalmi, grammatikai, történeti, népnyelvi stb.). Egyetemes érvényű nyelvhelyességi norma nincs; a nyelv szokás helyhez és időhöz van kötve. Tehát helyes az a nyelvi kifejezés, amely egy-egy nyelvközösség szokásával megegyezik, helytelen az, ami vele ellentétben áll. — Gróf ZICHY ISTVÁN: Mióta lovasnép a magyar? MÉSZÖLY GEDEONnal száll vitába, ki nyelvi adatokkal bizonyítja az előmagyarok lovas voltát. Szerinte a nyelvi adatok nem bizonyítják eléggé, hogy lovas nép volt-e a magyarság az obi-ugor-korban, hiszen ekkor még együtt éltek a vogulokkal és osztjákokkal, tehát nem is beszélhetünk a magyarságról. Van ugyan néhány állattenyésztésre vonatkozó szavunk, mely finn-ugor örökség, de az e nemű szavainknak a zömét a bolgár-törököktől vettük át. Noha a bolgár-török jövevényszavaink közül kevés vonatkozik a lóra, lovaglásra, de az átvettekből is (kantár, gyeplő, nyereg stb.) következtethetünk arra, hogy a bolgár-törökség „lovas nép” volt. Ellenben a följegyzések szerint az obi-ugorok északi tagjai halászatból vadá-

szatból éltek; a déliek pedig többféle háziállatot ismernek és valamelyes földműveléssel is foglalkoznak s maig se vitték sokkal többre. A permi népekről szóló följegyzések szerint a mai állapot nem lehet visszafejlődés. Az előmagyarok tehát az obi-ugor-korban nomád, halászatból-vadászatból élő nép voltak, mint rokonaik, a vogulok és osztyákok. A magyarok csak a vogul-osztyákközösségből való kiválás után a bolgár-török érintkezés idején lettek állattenyésztő földműves néppé. Ettől az időponttól beszélhetünk magyarokról. Lovas néppé pedig azóta lettünk, mióta magyarok vagyunk. — MÉSZÖLY GEDEON: A *személy* szó ragos eredetéről. Meggyőzően kimutatja, hogy a *személy* a *szem-él* ragos, nem pedig *-ély* képzős származéka. — A *szemtelen* szónak *szent-telen* származtatása helytelen. A *szemtelen* régi szó, eredeti jelentése 'nincs szeme'; ebből fejlődött a mai jelentése 'nem mer szemével bátran nézni az, akinek szégyelleni valója van'. — *Arc* (*sz >*) *c* képzős alak, nem az *or(r)* és *szá(j)* összetétele. — KLEMM ANTAL: A magyar igealakok használata a *hogy* kötőszós mellékmondatokban és a függő kérdésben a történés minőségének, állapotának (*actio*), idejének és módjának szempontjából. Az igemódok a magyar mellékmondatokban önálló jelentésükkel használatosak. — CSÜRY BÁLINT: A *felé* használata a Szamosháton. E névutó alakja az egész Szamosháton, Beregben és Ugocsában *fele*. Ragtalan névszóval kapcsolatban lehet 1. 'darab', 2. 'helyre', 3. 'verus' jelentésű. (*Két fele vág, Hat fele megy, Határ fele jár*). Határozókkal és más mondatrészekkel kapcsolatban jelentheti: 1. a kezdődő cselekvést (*Oszd e meg az ét-vágyamat is hozza nek fe: le* ['kezdi meghozni']) és ennek a sürgősségét (*Vác-csatok: má jegyet fele:* ['siessetek vasuti jegyet váltani']); 2. a folyamatban lévő cselekvést, néha a tartósságát is (*Men-tünk Szak mára fele* ['menőben voltunk']). *Ig*-raggal van ellátva (*Es-te feléig...*)

JANICSEK ISTVÁN: Etil és Dübā Szerinte Etil a Volga, a Dübā a Don folyó. — Kisebb közlemények. — MELICH JÁNOS: Tud. A mai rövid *u*-val hangzó *tud* újabb alakulás. — ZOLNAI GYULA: Már ~ márt. Ha a *márt* valamely nyelvjárasterületen általános használatú volna, akkor a régiségben előforduló *máron* olyan mellékalakjának gondolhatnók, mint a *mikoron* mellett a *mikort*. Azonban lehet, hogy inetimologikus ez a szóvégi *t*. — LOSONCZI ZOLTÁN: A kettős felszólító alakok magyarázatának lehetőségei. — GÖBL LÁSZLÓ: A *Lexicon Marsilianum* egyik forrása: *Molnár Albert* szótára (de nem az első kiadás). Szó- és szólásmagyarázatok. — BÁRCZI GÉZA: Slendrián. Az

osztrák katonanyelvből került hozzánk. — BIHARI JÁNOS: *Putra, putri*. A *törpe* szó családjába tartoznak. A *putra* a *töpörödik* ige **töpör* alapszavának nyj. *töpöre* mélyhangú *topora* > *tupra* alakjából a *t* és *p* hangátvetésével származott; a *putri* ugyanígy, szintén ebből a *töböl*, csak nem *-a*, hanem *-i* képzővel: *tupra* ~ *tupri* > *putri*. Eredeti jelentése mindkettőnek 'kicsiny, törpe' volt. — BÓKA LÁSZLÓ: Megemleget. Ma fenyegető értelmű, régen 'erwähnen' (megemlékezik) jelentése is volt. — CSEFKÓ GYULA: Temető. A *temető kert*, *temető hely* jelzős szerkezetből rövidült. — K. KATONA LAJOS: Komor. Mai jelentése *sötétszürke* > *morosus* jelentésváltozás eredménye.

T. K.

Ethnographia — Népelet. Budapest: 1931. 1. szám. Tartalmából kiemeljük: RAPAICS RAYMUND: A magyar virágnyelv. A XIX. századi magyar virágnyelv jellemzése. Eredete szerint a középkor Mária-kultuszában és a barokk szimbolizmusában gyökerezik, MUNKÁCSI BERNÁT: A magyar lovasélet ősisége. A tanulmányíró MÉSZÖLY GEDEON: Mióta lovasnép a magyar? c. folyóiratunkban megjelent értekezése ösztönözte írásra. Fejtetéseinek eredménye az, hogy a magyarok önálló népi életüknek már kezdő korszakában lótarató s lovon járó nép voltak, amint ezt a hozzájuk nyelvileg legközelebb álló rokon népekről is föltehetjük. Nincs ellentétben ez a megállapítás a régibb kutatásoknak azzal az eredményével, mely szerint a halászat és vadászat volt a magyarok ősfoglalkozása. Természetesen társadalmi tagoltságot kell föltételeznünk. Voltak tehát hivatásos lovas hadfiak, meg halászok és vadászok. Nincs nyelvi nyoma, sem történeti bizonyítéka annak az elterjedt fölfogásnak, hogy a magyarok lovas és harcos életének kialakulására azok az ugor-fajta (onogúr-bolgár) török törzsek voltak befolyással, melyektől a magyar nyelv régi török elemeinek java része származik. A nyelvi adatok azt bizonyítják, hogy ez a lovas és harcos életmód sokkal korábban azoknak a nyugatiráni és kaukázusi népeknek hatása alatt fejlődött, melyeknek területi szomszédságában s kulturális légkörében a magyarok és nyelvrokonaiak szétágazásuk előtt éltek. Nem valószínű az sem, hogy az ogur-törökök a magyarokat legyőzték s kormányzatuk alatt tartották volna századokon át. A viszony közöttük békés meg egyezés lehetett. A magyarok éltek régi független lovas, illetve részben vadász és halász életüket. Mellettük az új hazát szerzett ogur-törökök szintén folytatták régi foglalkozásukat: a

baromtenyésztést és földművelést. — SZENDREY ZSIGMOND: A „kongózás“. Kongózáson hazánk sok vidékén egy bizonyos farsangi népszokást értenek. Legények mennek nagy zajjal, kolompolva végig a falun és betérnek azokhoz a házakhoz, ahol pártaiban maradt lányokat tudnak. A tanulmány bőséges példakkal rajzolja meg azt a folyamatot, hogyan lett az újévi sztrénázó üdvözlésből, jókívánásból a szokásnak farsangi leánygúnyoló jellege. KISS GÉZA (baranyai): Az ormányági népviselet, különösen a hajviseletnek és ruházkodásnak részletes leírása. Ez a színmagyar vidék ősi viseletének még mostani pusztulásában is sok jellegzetességét őrizte meg. Kisebb közlemények: MUNKÁCSI BERNÁT: Farkastisztelet az ókor törökjeinél. (Nekünk is van adatunk reá, hogy a pogány magyarok farkasra esküsznek). MUNKÁCSI BERNÁT: Még néhány szó a magyar lovasélet ősiségéhez. (Gróf Zichy István cikkének — MNy. 1930. cáfolása). A rokonnépek nem tanulhatták a loáldozatot a buzgó mohamedán tatároktól. Ennek sokkal ősibb, az ugor közösségbe visszanyúló gyökerei vannak. MADARASSY LÁSZLÓ: A „csigacsináló“. Kisgyőrön (Borsod m.) nevezik így a menyasszony vőfélyét, mert ő hívja meg azokat, akik a csigaleveshez szükséges csigatészta készítéséhez természetbeni adományaikkal és munkájukkal hozzájárulnak.

A Magyar Nemzeti Múzeum Néprajzi Tárának Értesítője. Budapest: 1931. 1. füzet. Tartalmából kiemeljük: A. Sz. FEDOROVSKIJ: Régészeti ásatások Charkov (Charkiv) közelében. A kiásott emlékek alaptömege jellemző a XI—XII. század szláv kultúrájára, de lassanként beszűremkedik a nomádtípusú — úgy látszik — palóc tárgyaknak egész sora. ÉBNER SÁNDOR: Régi tűzhelyek Borsod, Abauj, Zemplén, Bereg, Szatmár megyében. VISKI KÁROLY: Székelytűzhelyek. VERESS SÁNDOR: Adalékok a moldvai csángók tűzhelyeihez. BÁTKY ZSIGMOND: A magyar „szék“ eredetéhez. A magyarok talán Keletről hozták magukkal bizonyos alacsony ülőkészséget. A *szék* szó bolgár-török eredete is erre enged következtetni. BÁTKY ZSIGMOND: A magyar „asztal“ eredetéhez. Cs. SEBESTYÉN KÁROLY: A magyar parasztház asztala (Népünk és Nyelvünk 1930.) c. cikkével kapcsolatban néhány megjegyzést fűz a kérdéshez. Szerinte a magyar *asztal* problémáját még nem tekinthetjük elintézett kérdésnek.

B. S.